

Νομικά ζητήματα κατά την ανάπτυξη και σχεδιασμό σχολικών δικτυακών τόπων

Γεράσιμος Κέκκερης
Αναπληρωτής Καθηγητής
ΠΤΔΕ – Αλεξανδρούπολη
kekkeris@eled.duth.gr

Στέργιος Δέλλας
Μηχ. Υπολογιστών, Καθηγητής ΤΕΕ
Υπ. Διδάκτορας
ΠΤΔΕ- Αλεξανδρούπολη
sdellas@eled.duth.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αξιοποίηση των υπηρεσιών που προσφέρει στα σχολεία το Διαδίκτυο έχει οδηγήσει στη διεύρυνση του θεσμού της δημιουργίας σχολικών δικτυακών τόπων. Η παρουσία των σχολικών μονάδων στο διαδίκτυο μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων μορφών επικοινωνίας πέρα από τα πλαίσια του σχολικού συγκροτήματος, στην προβολή των σχολείων σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο και στην προαγωγή των δραστηριοτήτων των μελών της σχολικής κοινότητας. Το σύνολο του περιεχομένου ενός σχολικού δικτυακού τόπου συμπεριλαμβανομένων ενδεικτικά κειμένων, ονομασιών, λογοτύπων, γραφικών, απεικονίσεων, φωτογραφιών, αρχείων βίντεο ή ήχου και γενικά κάθε είδους αρχείων καθώς και προσωπικών πληροφοριών αποτελεί αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας και διέπεται από τις εθνικές και διεθνείς διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας και προστασίας προσωπικών δεδομένων. Στόχος της εισήγησης αυτής είναι να αποσαφηνισθούν τα νομικά θέματα που αφορούν στην ανάπτυξη και στη δημιουργία περιεχομένου ενός σχολικού δικτυακού τόπου. Τα βασικά θέματα που θα προσεγγισθούν είναι τα πνευματικά δικαιώματα και η διαχείριση και προστασία προσωπικών δεδομένων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Σχολικός Δικτυακός τόπος, Πνευματικά δικαιώματα, Προστασία Προσωπικών δεδομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χρήση του διαδικτύου επεκτείνεται όλο και περισσότερο στην εκπαίδευση και μαζί με αυτή και οι δυνατότητες που προσφέρει για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Επιχειρώντας να εκμεταλλευτούν τις προσφερόμενες δυνατότητες του διαδικτύου, πολλά σχολεία, έχουν δημιουργήσει δικτυακούς τόπους προσφέροντας στους μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς πολλαπλές υπηρεσίες (Kiefer, 2002). Η δημιουργία σχολικού δικτυακού τόπου είναι μία διαρκής διαδικασία και αποτελεί σήμερα ένα σημαντικό κεφάλαιο στην υποστήριξη της προβολής και της παρουσίασης των δραστηριοτήτων και των πληροφοριακών στοιχείων κάθε σχολείου που θέλει να συμμετέχει στο διαδίκτυο (Benstz, 2004). Η θεματολογία των σχολικών δικτυακών τόπων ποικίλλει καλύπτοντας ευρύ φάσμα πληροφοριών και δραστηριοτήτων που δημοσιεύονται σε αυτές. Το είδος των πληροφοριών που περιέχονται σε έναν σχολικό δικτυακό τόπο και ο τρόπος παρουσίασής του έχουν ως σκοπό την ενημέρωση, την επικοινωνία και την προβολή των σχολείων σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο (Arplauer & Reiter, 2000). Οι βασικές πληροφορίες που συνήθως περιέχονται σε έναν σχολικό δικτυακό τόπο είναι:

- Φωτογραφίες σχολείου, προσωπικού, μαθητών
- Στοιχεία επικοινωνίας

- Στοιχεία για διδακτικό και άλλο προσωπικό
- Στοιχεία για τους μαθητές
- Σχολικοί σύλλογοι και οργανώσεις
- Εκθέσεις, εκδηλώσεις
- Πίνακας ανακοινώσεων,
- Χρήσιμες συνδέσεις
- Επιτεύγματα, εργασίες μαθητών
- Εκπαιδευτικό υλικό - σχέδια μαθημάτων
- Συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα
- Σχολική Εφημερίδα
- Επικοινωνία, συζητήσεις
- Δραστηριότητες, σπαζοκεφαλιές, ανέκδοτα
- Μικρές Αγγελίες

Η παρουσία κάθε σχολείου στο διαδίκτυο είναι συνήθως αποτέλεσμα της ατομικής προσπάθειας κάποιου εκπαιδευτικού ή γίνεται στα πλαίσια σχολικών εργασιών από ομάδα μαθητών και εκπαιδευτικών. Η ομάδα αναλαμβάνει όχι μόνο την σχεδίαση, τη δημιουργία και τη συντήρηση των σελίδων, αλλά και τη συλλογική έκφραση του σχολείου. Το κοινό στο οποίο απευθύνεται η σχολική ιστοσελίδα, οι στόχοι και η φιλοσοφία των δημιουργών, προσδιορίζουν τις πληροφορίες που θα περιλαμβάνονται σ' αυτήν, καθώς επίσης και το αισθητικό αποτέλεσμα. Ο αριθμός αλλά και η ιδιότητα των υπευθύνων επενεργεί στο τελικό αποτέλεσμα και προσδιορίζει τόσο το περιεχόμενο το οποίο συνήθως, όταν είναι προϊόν ενός, αποτυπώνει περισσότερο προσωπικές απόψεις, όσο και τις χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες αφού εκ των πραγμάτων ένας εκπαιδευτικός δεν μπορεί να παρακολουθεί διαρκώς τις ταχύτατα εξελισσόμενες επικοινωνιακές τεχνολογίες.

Οι σημερινές τεχνολογίες δίνουν τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να εντοπίσουν εύκολα και γρήγορα ένα πλήθος πληροφοριών που αναζητούν, αλλά και να περάσουν εξίσου εύκολα και γρήγορα από την εύρεση στοιχείων στη δημιουργία ενός δικτυακού τόπου με μερικές κινήσεις αντιγραφής και επικόλλησης (Bose, 2001). Το σχολείο θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικό όσον αφορά την προστασία ορισμένων συνταγματικών δικαιωμάτων, όπως η ελευθερία του λόγου, η πνευματική ιδιοκτησία και το προσωπικό απόρρητο μαθητών και εκπαιδευτικών (Philipp, 2003). Οι κίνδυνοι που προκύπτουν είναι ότι σε αρκετές περιπτώσεις οι μαθητές αλλά και οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί συγχέουν συχνά το πόσο καλοσχεδιασμένη και ωραία είναι μια ιστοσελίδα με την αξιοπιστία της και το σημαντικότερο δεν γνωρίζουν τις δυνατότητες και τους περιορισμούς ώστε να εφαρμόζουν ενσυνείδητα τους κανόνες του σχολείου αλλά και τους νόμους που έχουν θεσπιστεί από την πολιτεία (Tapscott, 1998).

Η προσέγγιση των νομικών ζητημάτων που αφορούν την δημιουργία σχολικών δικτυακών τόπων προϋποθέτει όχι μόνο νομικές αλλά μέχρι ένα βαθμό και τεχνικές γνώσεις σε θέματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και διαδικτύου (Benstz, 2004). Η λανθασμένη αντίληψη ότι το διαδίκτυο διέπεται από ιδιαίτερο καθεστώς και τελικά, λόγω απουσίας του, απλά αυτορυθμίζεται έχει οδηγήσει αφενός σε ακραίες καταστάσεις όσον αφορά την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αφετέρου σε έλλειψη πληροφόρησης πάνω σ' αυτά τα θέματα, πράγμα που κατά τη γνώμη μερικών εκπαιδευτικών αποτελεί και μία από τις βασικές αιτίες αυτής της κατάστασης (Reiser, 1998). Στόχος της εισήγησης αυτής είναι να υπογραμμισθούν τα νομικά ζητήματα που αφορούν την ανάπτυξη και τη δημιουργία περιεχομένου ενός σχολικού δικτυακού τόπου. Στο πλαίσιο αυτής της ανάλυσης θα απαριθμηθούν τα σημεία τριβής στη σχέση δημιουργία σχολικού δικτυακού τόπου - δικαίου και θα σκιαγραφηθούν οι δυνατότητες της νομοθεσίας να τα αντιμετωπίσει με επιτυχία. Τα βασικά

ζητήματα που θα προσεγγισθούν είναι η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών και η διαχείριση και η προστασία προσωπικών δεδομένων.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Την κύρια πηγή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας στην Ελλάδα αποτελεί ο Νόμος 2121/1993 με τίτλο “Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα”. Πνευματική ιδιοκτησία σύμφωνα με τον Νόμο 2121/1993 ονομάζεται το δικαίωμα που η έννομη τάξη απονέμει στον δημιουργό ενός πνευματικού έργου πάνω στον έργο αυτό. Πνευματικός δημιουργός είναι εκείνος που δημιουργεί νέες μορφές και ιδέες έστω και αν ενσωματώνει τα δημιουργήματά του σε ύλη που προϋπήρχε. Στον νόμο αυτόν περιέχονται μεταξύ άλλων και διατάξεις σχετικές με τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και τις βάσεις δεδομένων και φωτογραφιών. Στην Ευρώπη ισχύει η Οδηγία 93/98 περί εναρμόνισης της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων, η Οδηγία 2001/29 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας καθώς και η υποχρέωση των κρατών μελών να ενημερώνουν την ΕΕ για αλλαγές νόμων που σχετίζονται με τα Πνευματικά Δικαιώματα.

Σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία στην κοινωνία των πληροφοριών υπάρχει πληθώρα νομικών αποφάσεων που αναφέρονται τόσο σε προϊόντα λογισμικού δηλαδή προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών όσο και σε παράνομη αναπαραγωγή και ανταλλαγή δεδομένων και αρχείων μέσω του διαδικτύου που καταπατούν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας των δημιουργών τους. Κάθε δημιουργός δικτυακών τόπων πρέπει να συμμορφώνεται με τη νομοθεσία για την προστασία πνευματικών δικαιωμάτων ώστε να αποφεύγεται η παραβίαση των πνευματικών δικαιωμάτων με την αναπαραγωγή (ή αντιγραφή), δημόσια έκθεση ή διάθεση ξένης πνευματικής ιδιοκτησίας (Νούσκαλης, 2003). Χαρακτηριστικά παραδείγματα στα οποία είναι εμφανής η καταπάτηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στα πλαίσια της δημιουργίας σχολικού δικτυακού τόπου διακρίνονται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ενσωματώνονται μουσικά αρχεία, ταινίες, φωτογραφίες και κείμενα από διάφορες πηγές έντυπες ή ηλεκτρονικές δίχως παράθεση πηγών ή την συγκατάθεση των δημιουργών και κατόχων των αντίστοιχων πνευματικών δικαιωμάτων τους.

Σύμφωνα με την ισχύουσα Νομοθεσία (Ν. 2121/93) και τις διεθνείς συμβάσεις, για οιασδήποτε μορφής χρήση μουσικών έργων στο διαδίκτυο απαιτείται η προηγούμενη έγγραφη άδεια των δημιουργών τους, η οποία χορηγείται από τον Οργανισμό Συλλογικής Διαχείρισης που τους εκπροσωπεί καθορίζοντας τους όρους και προϋποθέσεις της δημοσίευσης. Ότι ισχύει για τις εικόνες ισχύει και για τα κείμενα (Νόμος 2121/93). Ειδικότερα όσον αφορά στις εικόνες που μπορεί κανείς να αναρτήσει σε δικτυακό τόπο αναφέρουμε ότι ο πιο ασφαλής τρόπος είναι η δημιουργία νέας εικόνας. Κάθε δημιουργός δικτυακού τόπου πρέπει να γνωρίζει ότι κάθε αναπαραγωγή, αντιγραφή και μορφοποίηση ξένων εικόνων είναι πολύ πιθανό να ενέχει κινδύνους. Πέρα από την προστασία των φωτογραφιών ως αυτοτελών έργων τέχνης που εκφράζονται με ορισμένη μορφή, προκύπτει σαφώς από τις διατάξεις του νόμου 2121/93 η προστασία των φωτογραφιών και στην εξελισσόμενη τεχνολογία της ψηφιακής εικόνας. Όπως συνάγεται ευθέως από το γράμμα του νόμου, η προστασία του έργου είναι καθολική, ανεξάρτητα από το μέσο το οποίο χρησιμοποιείται για την μετάδοση, επεξεργασία ή μεταβολή του έργου. Ο δημιουργός σπλίζεται με ένα πλέγμα δικαιωμάτων που τον προστατεύουν αποτελεσματικά ως προς την εκδοχή της ψηφιοποίησης της φωτογραφικής εικόνας (Τσούκος, 2000). Επιπλέον στα πλαίσια της άσκησης του ηθικού δικαιώματος ο δημιουργός έχει το δικαίωμα να απαγορεύει κάθε παραμόρφωση, περικοπή ή άλλη τροποποίηση του έργου όπως και κάθε προσβολή οφειλόμενη

στις συνθήκες παρουσίας. Ακόμη και αν η χρήση της φωτογραφίας έχει παραχωρηθεί νόμιμα αλλά δεν υπάρχει ειδική ρητή πρόβλεψη στην γραπτή συμφωνία μεταξύ του φωτογράφου και του πελάτη στον οποίο εκχωρεί μέρος ή ακόμη και το σύνολο των δικαιωμάτων του πάνω σε ένα φωτογραφικό έργο, ο πελάτης δεν έχει το δικαίωμα να αλλοιώνει το έργο στο ελάχιστο, με ηλεκτρονικό ή άλλο τρόπο. Πολύ περισσότερο απαγορεύονται χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του φωτογράφου, οι δραστηριότητες που "κάνουν αγνώριστη" την φωτογραφία. Η έκταση της προστασίας είναι ευρύτατη, γιατί εκτός από την αγωγή προς αποζημίωση ο δημιουργός που τα δικαιώματά του προσβλήθηκαν μπορεί να αξιώσει την ποινική δίωξη που επισύρει ιδιαίτερα αυστηρές ποινές.

Βασικό στοιχείο στον σχεδιασμό ιστοσελίδων αποτελεί η χρήση δεσμών(links). Είναι αλήθεια ότι οι δεσμοί είναι αυτοί που παρέχουν τη γνωστή σημερινή ευκολία πρόσβασης σε πολλά δίκτυα του διαδικτύου. Οι δεσμοί είναι παραπομπές σε άλλες ιστοσελίδες ή άλλους δικτυακούς τόπους και μπορούν να έχουν οποιοδήποτε ψηφιακό περιεχόμενο όπως κείμενο, ήχο, εικόνες, βίντεο. Άγνωστα όμως παραμένουν για τους περισσότερους τα πλαίσια της νόμιμης χρήσης τους. Ένας δεσμός από μία ιστοσελίδα σε κάποια άλλη δεν θίγει κατά κανόνα κανένα δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας καθώς σκοπός μιας ιστοσελίδας είναι ο εντοπισμός της μέσω δεσμών από άλλες ιστοσελίδες ή ανεύρεση της μέσω μηχανών αναζήτησης. Το νομικό πρόβλημα της ενεργοποίησης των δεσμών εμφανίζεται όταν οι δεσμοί δεν παραπέμπουν στην αρχική ιστοσελίδα (home page) του δικτυακού τόπου αλλά σε κάποια ειδικότερη σελίδα ή απευθείας σε στοιχεία της ιστοσελίδας εκείνης (π.χ. ένα πρόγραμμα software ή ένα αρχείο mp3) και κυρίως όταν δεν είναι σαφής η προέλευση των στοιχείων αυτών (Κιούπης, 1999) ή όταν επιτρέπει την πρόσβαση σε ιστοσελίδα στην οποία απαιτείται κάποιος κωδικός για να είναι εφικτή η πρόσβαση, χωρίς την ανάγκη αποστολής του κωδικού που νομιμοποιεί την είσοδο σε αυτή την ιστοσελίδα (Koch, 1997).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Η προστασία προσωπικών δεδομένων είναι ένα θέμα που απασχολεί έντονα τόσο τους ειδικούς των υπηρεσιών διαδικτύου όσο και τους χρήστες. Πρόκειται για ένα θέμα του οποίου οι νομικές προεκτάσεις δεν είναι ακόμα απολύτως διακριτές σε παγκόσμιο επίπεδο. Πάντως, είναι πλέον και στη χώρα μας δεσμευτική η υποχρέωση όλων των δικτυακών τόπων να αναρτούν στην κεντρική τους σελίδα συμβάσεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων που αναγράφουν κατά τρόπο σαφή τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των χρηστών και κυρίως να παρέχουν πλήρη ενημέρωση για τη συλλογή και χρήση των προσωπικών δεδομένων κάθε επισκέπτη του δικτύου (Οδηγία 2002/58/ΕΚ).

Προσωπικά δεδομένα, σύμφωνα με τον Νόμο 2472/1997 και την Οδηγία 95/46/ΕΚ είναι κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο πρόσωπό του κάθε ατόμου, π.χ. το όνομα και το επάγγελμά του ατόμου, η οικογενειακή του κατάσταση, η ηλικία του, ο τόπος κατοικίας, η φυλετική του προέλευση, τα πολιτικά του φρονήματα, η θρησκεία που πιστεύει, οι φιλοσοφικές του απόψεις, η συνδικαλιστική του δράση, η υγεία του, η ερωτική του ζωή και οι τυχόν ποινικές του δίωξεις και καταδίκες. Η διαχείριση και προστασία των προσωπικών δεδομένων υπόκειται στις σχετικές διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2472/1997), για την προστασία του ατόμου και την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως έχει συμπληρωθεί με τις αποφάσεις του Προέδρου της Επιτροπής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, όπως τον Νόμο 2774/1999 και του ευρωπαϊκού δικαίου (οδηγίες 95/46/ΕΚ και 97/66/ΕΚ). Οι παρόντες όροι διατυπώνονται λαμβανομένων υπόψη τόσο της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας και ειδικότερα του διαδικτύου όσο και του υπάρχοντος - αν και μη πλήρως ανεπτυγμένου - πλέγματος νομικών ρυθμίσεων σχετικά με τα ζητήματα αυτά.

Υπάρχουν σοβαροί λόγοι για τους οποίους πρέπει να αποτελέσει θέμα προβληματισμού ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιούνται προσωπικά δεδομένα μαθητών και εκπαιδευτικών στο διαδίκτυο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα όπου διακριτά καταγράφονται προσωπικά δεδομένα μαθητών και εκπαιδευτικών διακρίνονται στις παρακάτω περιπτώσεις κατά τις οποίες δημοσιεύονται τα ονόματα, τα επίθετα, οι φωτογραφίες, η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), η διεύθυνση κατοικίας, η ιδιότητα, το τηλέφωνο, η ημερομηνία γέννησης μαθητών ή εκπαιδευτικών.

Τα προσωπικά δεδομένα δεν πρέπει να ταυτίζονται ή να συγγέονται με τα απόρρητα δεδομένα. Για τον καθορισμό μιας πληροφορίας ως προσωπικού χαρακτήρα καθοριστική είναι η οποιαδήποτε σύνδεση, άμεση ή έμμεση, με ένα πρόσωπο. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενός ατόμου επιτρέπεται μόνον όταν το ίδιο το άτομο έχει δώσει τη συγκατάθεση του (Οδηγία 2002/58/ΕΚ). Η λέξη "επεξεργασία" έχει ευρεία έννοια και σε αυτήν περιλαμβάνεται η συλλογή, η καταχώρηση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η διαγραφή, και η καταστροφή των πληροφοριών. (Οδηγία 95/46/ΕΚ).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το διαδίκτυο είναι μια παγκόσμια ηλεκτρονική "κοινότητα" με εκατομμύρια χρήστες στον κόσμο. Το διαδίκτυο είναι ανοικτό στον οποιοδήποτε το θελήσει χωρίς περιορισμούς και όρους και εκεί που πρωτοτυπεί σε σχέση με οποιαδήποτε κοινότητα στον κόσμο, είναι η έλλειψη αρχής και εξουσίας (Thesmann & Oelbermann, 1997). Το σχολείο είναι ένας χώρος που μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση στάσεων και αλλαγών του τρόπου σκέψης των μαθητών και αυριανών πολιτών. Το ερώτημα το οποίο τίθεται σε αυτό το σημείο είναι κατά πόσο η συμμετοχή των μαθητών στην δημιουργία σχολικών δικτυακών τόπων θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την προώθηση νέων μορφών μάθησης στα πλαίσια της ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η συμμετοχή των μαθητών προϋποθέτει εκτός από την ευαισθησία και τη δίψα για απόκτηση γνώσεων και εμπειριών, την ενασχόληση με τις δραστηριότητες εκείνες που παρέχουν τις πρώτες ύλες και τα εργαλεία για πνευματική δημιουργία, όπως το διάβασμα και η αναζήτηση γενικά της πληροφόρησης και της γνώσης και η εξάσκηση και καλλιέργεια καλλιτεχνικών ή άλλων δεξιοτήτων.

Το ζητούμενο είναι ο μαθητής. Ο μαθητής ο οποίος πολλά χρόνια από τη ζωή του θα περάσει από τις σχολικές τάξεις, θα πρέπει όχι μόνο να λαμβάνει γνώση αλλά και να μαθαίνει πώς να ζει μέσα στην κοινωνία (Arflauer & Reiter, 2000). Στα πλαίσια της συμμετοχής του μαθητή στην υλοποίηση του σχολικού δικτυακού τόπου θα πρέπει να του γίνει βίωμα, ότι ο όρος "προσωπικό απόρρητο" έχει ευρύτερη έννοια και καλύπτει τη χρήση και την εκμετάλλευση των προσωπικών πληροφοριών, είτε ενός ατόμου, είτε μιας οικογένειας, είτε των μελών της σχολικής κοινότητας ακόμα και μιας μεγαλύτερης ομάδας ατόμων, για διάφορους σκοπούς. Ο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα με τη θέληση του να αποκρύβει τα προσωπικά του στοιχεία και να μην τον ενοχλεί κανένας στην προσωπική του ζωή. Επίσης έχει την υποχρέωση να αναγνωρίζει αυτό το δικαίωμα και σε όλους τους άλλους ανθρώπους. Το δικαίωμα που έχει κάθε άτομο να αποφασίζει με ποιες προϋποθέσεις και κάτω από ποιες συνθήκες μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι προσωπικές του πληροφορίες είναι το δικαίωμα του προσωπικού απόρρητου (Σύσταση Αρ. R(99)5). Αυτό που πρέπει να συνειδητοποιήσει ο μαθητής, όταν προσπαθεί να αποκτήσει προϊόντα πνευματικής εργασίας από παράνομη αντιγραφή ή μετάδοση ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, είναι ότι έτσι στερεί την αμοιβή από αυτούς που εργάστηκαν και την δικαιούνται. Το πρόβλημα της παραβίασης πνευματικών δικαιωμάτων δεν είναι σοβαρό μόνο επειδή πλήττονται τα συμφέροντα μιας κοινωνικής τάξης, αυτής των πνευματικών δημιουργών, αλλά κυρίως διότι μ' αυτόν τον τρόπο αποθαρρύνεται η πνευματική δημιουργία, δηλαδή το θεμέλιο του πολιτισμού μας. Τέτοιες

συνθήκες σίγουρα δεν είναι αυτές όπου επωφελούνται από τη χρήση και εκμετάλλευση του πνευματικού έργου όλοι οι άλλοι εκτός από το δημιουργό του ή το δικαιούχο του.

Οι εθνικές και διεθνείς διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας και προστασίας προσωπικών δεδομένων δεν έχουν γίνει ιδιαίτερα γνωστές στην εκπαιδευτική κοινότητα με αποτέλεσμα η πλειοψηφία των μαθητών να μην έχουν αντιληφθεί το πρόβλημα και τα σχολεία να μην παίρνουν κανένα μέτρο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του 14^{ου} Γυμνασίου Περιστερίου (<http://www.asda.gr/g14per>) που απειλήθηκε με νομικές κυρώσεις καθώς χρησιμοποίησε το σύμβολο της «Αθήνα 2004» για να δημοσιοποιήσει δεσμό για τους ολυμπιακούς αγώνες χωρίς την άδεια της οργανωτικής επιτροπής. Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι οι εγκύκλιοι που έχουν συνταχθεί κατά καιρούς από το ΥΠΕΠΘ (<http://www.yperth.gr/>) για την διδασκαλία και την αξιοποίηση γενικότερα της Πληροφορικής στην εκπαίδευση δίνουν έμφαση στην οργάνωση και την χρήση των εργαστηρίων Πληροφορικής, στην διδακτική πρακτική καθώς και στα καθήκοντα των υπευθύνων εργαστηρίων Πληροφορικής.

Είναι προφανές ότι ο ρόλος του διευθυντή του σχολείου ως εμπνευστή και καθοδηγητή είναι σημαντικό και καθοριστικός για την όσο το δυνατό καλύτερη οργάνωση, σχεδίαση και ανάπτυξη του σχολικού δικτυακού τόπου. Η αναφορά στον διευθυντή δεν είναι τυχαία, αναφέρεται πρωτίστως ο δικός του ρόλος γιατί έχει την ευθύνη της εκπροσώπησης, της προβολής και της παρουσίασης του σχολείου. Για την υλοποίηση σχολικού δικτυακού τόπου απαιτούνται συγκεκριμένες ενέργειες και δράσεις. Αυτές οι ενέργειες και οι δράσεις πρέπει να αναζητηθούν, να συζητηθούν και να αποφασιστούν από κοινού με το προσωπικό του σχολείου. Είναι ανάγκη λοιπόν να συσταθεί σε κάθε σχολείο επιτροπή υπεύθυνη για την παρουσία του σχολείου στο διαδικτυακό αποθετήριο από το διευθυντή, δύο εκπαιδευτικούς (π.χ. Φιλολόγο και ενδεχόμενα ξένων γλωσσών) και τον υπεύθυνο του εργαστηρίου πληροφορικής του σχολείου. Έργο της επιτροπής θα είναι η συγκέντρωση του υλικού και η κατανομή του σε συνεργασία με τους μαθητές και εκπαιδευτικούς του σχολείου και γενικότερα η φροντίδα, η ενημέρωση, ο εμπλουτισμός του περιεχομένου του σχολικού δικτυακού τόπου.

Πολλές φορές, δεν αρκεί η βούληση του εκπαιδευτικού, αλλά απαιτούνται και οι ανάλογες γνώσεις, η κατάλληλη δηλαδή κατάρτιση του τόσο σε τεχνικά όσο και σε νομικά ζητήματα που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία και την προστασία προσωπικών δεδομένων. Το πρόβλημα επιτείνεται από την ανυπαρξία στοιχειωδών κατευθυντήριων γραμμών από τους αρμόδιους εκπαιδευτικούς φορείς. Το ενδιαφέρον του Υπουργείου Παιδείας θα πρέπει να επικεντρωθεί στην προώθηση κατευθυντήριων γραμμών για τους όρους και τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες η σχολικές μονάδες θα προχωρήσουν στην δημιουργία δικτυακών τόπων. Οι κατευθυντήριες γραμμές θα αποτελούν συστάσεις του Υπουργείου προς τα σχολεία, θα περιλαμβάνουν πρότυπα υπεύθυνης συμπεριφοράς με σκοπό να εξασφαλίσουν την ελευθερία του λόγου και την προστασία του προσωπικού απόρρητου των μελών της σχολικής κοινότητας, να ενδυναμώσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών και να βοηθήσουν στη διαμόρφωση ενός κλίματος εμπιστοσύνης στη χρήση του διαδικτύου. Παράλληλα, κρίνεται απαραίτητη η θεσμοθέτηση ενός Ειδικού Φορέα Διαδικτυακής Τεχνολογίας στην εκπαίδευση που θα ενημερώνει την εκπαιδευτική κοινότητα για ζητήματα που αφορούν:

- την προστασία κειμένων, οπτικοακουστικών έργων και ψηφιακών εικόνων που διακινούνται μέσω του διαδικτύου
- την προστασία λογισμικού
- την προστασία βάσεων δεδομένων
- το εφαρμοστέο δίκαιο και διεθνούς δικαιοδοσία
- την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας
- τις προϋποθέσεις επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων

- τα δικαιώματα των χρηστών
- τη διασυννοιακή ροή των προωωωικών δεδομένων
- την τεχνική πλευρά της προστασίας των προωωωικών δεδομένων
- τις επιβαλλόμενες κυρώσεις

και θα προτείνει τις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τις προτάσεις των κατευθυντήριων γραμμών του ΥΠΕΠΘ, διοργανώνοντας σχετικά σεμινάρια και συνέδρια και θα αναλάβει να προωθήσει την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σχετικά με θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και προστασίας προωωωικών δεδομένων αλλά και την κατάλληλη αναπροσαρμογή του αναλυτικού προγράμματος ούτως ώστε να γίνει πιο ευέλικτο και να παρέχει στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς μεγαλύτερο πεδίο ελεύθερης έκφρασης. Το σχολείο παραμένει και επιμένει στους σκοπούς και τους στόχους, όπως ορίζονται από τα αναλυτικά προγράμματα, αλλά αυτοπροσδιορίζεται με τις δραστηριότητες που επιλέγει για την εκπλήρωση αυτών των στόχων και των σκοπών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Apflauer, R. & Reiter, A. (2000), *Schule Online. Das Handbuch zum Bildungsmedium Internet*, Wien-Ueberreuter
- Benstz, H. (2004), *Internet Recht und schule*, <http://www.bildung-brandenburg.de/bbs/maus/ponk/pdf/benstz1.pdf>
- Bose, A. (2001), *Urheberrecht und Internet - Was wird aus "Copy and Paste"*, <http://www.carl-theodor-schule.de/recht1.htm>
- Kiefer, G. (2002), *Schulrelevante Rechtsfragen bei der Internetnutzung*, <http://www.schulstiftung-freiburg.de/35-recht.htm>
- Koch, F., (1997), *Rechte an Webseiten, Hinweise zu Urhebervermerken, Schutzfähigkeit, Links und Haftung für die Praxis*, NJW-CoR, s
- Philipp, J. (2003), *Die Schulhomepage - ein Fall für den Richter?*, <http://www.bliv.de/referat-medien/material/>
- Reiser, C. (1998), *Internet-die sicherheitsfragen:Antwort für Manager und Techniker*, Wien-Ueberreuter
- Tapscott, D. (1998), *Net Kids: Die digitale Generation erobert die Wirtschaft und Gesellschaft*, Wiesbaden-Gabler
- Thesmann, A. & Oelbermann, C.(1997), *Sicherheit und Meinungsfreiheit im Internet*, Koblenz, Seminararbeit
- Κιούπης, Δ. (1999), *Ποινικό δίκαιο και Internet*, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Νούσκαλης, Γ. (2003), *Ποινική προστασία προγράμματος Η/Υ στο Ν.2121/93*, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Τσούκος, Σ. (2000), *Πνευματική ιδιοκτησία και φωτογραφία*, <http://www.leica-academy.gr/magazin3/tsoukos.htm>
- Νόμος 2472/97, "Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα", <http://www.dpa.gr/law2472.htm>
- Νόμος 2774/99, "Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα", <http://www.dpa.gr/decs.htm>
- Νόμος 2121/1993, "Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα", http://www.culture.gr/6/64/law2121_gr.html
- Οδηγία 93/98/ΕΟΚ : Για την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων, http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=94
- Οδηγία 95/46/ΕΚ: Για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, <http://www.dpa.gr/decs.htm>

Οδηγία 97/66/ΕΚ: Για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η προστασία της ιδιωτικότητας στον τηλεπικοινωνιακό τομέα, <http://www.dpa.gr/decs.htm>

Οδηγία 2001/29/ΕΚ: Για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, <http://www.dpa.gr/decs.htm>

Οδηγία 2002/58/ΕΚ: Για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, <http://www.dpa.gr/decs.htm>

Σύσταση Αρ. R(99)5: Για την προστασία της ιδιωτικότητας στο διαδίκτυο, <http://www.dpa.gr/decs.htm>

